

Sygn. akt I ACa 1426/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Ewa Głowacka

Sędziowie: SSA Adam Jewgraf (spr.)

SSO del. Dorota Stawicka-Moryc

Protokolant: Katarzyna Rzepecka

po rozpoznaniu w dniu 20 grudnia 2016 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **Banku (...). w W.**

przeciwko **A. M.**

o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 23 grudnia 2015 r. sygn. akt I C 1376/14

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I, III i IV w ten sposób, że oddala powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądza od strony powodowej na rzecz pozwanego 7.200 zł kosztów procesu;**
- 2. nakazuje pobrać od strony powodowej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego we Wrocławiu 36.166 zł tytułem opłaty od apelacji od uiszczenia której pozwany był zwolniony.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu częściowo uwzględnił powództwo Banku (...). z siedzibą w W. skierowane przeciwko pozwanemu A. M. i uznała za bezskuteczną w stosunku do strony powodowej umowę darowizny nieruchomości położonej we W. przy ul. (...) bliżej opisanej w wyroku zawartą w dniu 24.04.2013 r. pomiędzy U. B. i A. B. a pozwanym A. M. na zaspokojenie wierzytelności wynikającej z umowy Kredytu Mieszkaniowego (...) – Uniwersalnego Kredytu Hipotecznego Nr (...)z dnia 19.06.2008 r., zawartej pomiędzy J. B. i U. B. i stroną powodową. Dalej idące powództwo Sąd Okręgowy oddalił i rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Jak Sąd ustalił w dniu 19.06.2008 r. J. B., pozostający w związku małżeńskim z U. B. zawarł z Bankiem (...) umowę Kredytu Mieszkaniowego (...)/Uniwersalnego Kredytu Hipotecznego Nr (...). Zabezpieczeniem przedmiotowej umowy kredytowej ustanowiono nieruchomość położona we W. przy ul.(...) dla której Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Krzyków we Wrocławiu prowadzi księgę wieczystą oznaczoną numerem KW: (...).

Pismem z dnia 06.08.2013r. Bank (...) z/s w W. wypowiedział J. i U. B. umowę Kredytu Mieszkaniowego (...)/Uniwersalnego Kredytu Hipotecznego Nr (...), z powodu zaległości w spłacie.

Zobowiązanie J. B. i U. B. wobec Banku (...) z tytułu umowy Kredytu Mieszkaniowego (...)/Uniwersalnego Kredytu Hipotecznego Nr (...) na dzień 18.08.2014r. wynosiło 715.196,56 zł.

J. i U. B. starali się o restrukturyzację zadłużenia, negocjowali z Bankiem. Nie byli w stanie spłacać rat kredytu. Ich kłopoty finansowe spowodowane były problemami ich Firmy (...) która ogłosiła upadłość w maju 2014r., a J. B. jako zatrudniony tam stracił pracę. Mają zadłużenie około 13 milionów. U. B. darowała bratu nieruchomości przy ulicy (...) we W. bowiem Bank już uruchamiał egzekucję. Chcieli uniknąć egzekucji żeby ich nie wyrzucono. Darowizny dokonała kiedy rozmowy z Bankiem, były już ograniczone. Nie chcieli, żeby jeszcze ktoś wpisał się na hipotekę. Prawnicy zapewniali ich że przekazując J. M. nieruchomości nie pokrzywdzą powodowego Banku, bo ma on hipotekę na tej nieruchomości. W chwili przenoszenia nieruchomości mieli jeszcze gospodarstwo rolne w D. należące do J. B. - około 6 hektarów piaszczystych gruntów i siedlisko, która to nieruchomość także obciążona była hipoteką, na zabezpieczenie kredytu, na rzecz innego wierzyciela – (...). Kiedy U. B. darowała pozwanemu przedmiotową nieruchomość wraz z mężem J. B. mieli zaciągnięty także kredyt z Funduszu (...) w kwocie 420.000 zł. Wierzytelność powoda nie była zabezpieczona na majątku firmy.

Dnia 24.04.2013r. U. B. nabyła nieruchomość położoną we W. przy ulicy (...) na podstawie umowy o ustanowieniu rozdzielnosci majątkowej małżeńskiej i podziale nieruchomości, z dnia 24.04.2013r. ((...) zawartej w Kancelarii Notarialnej we W. przy (...) przed Notariuszem R. B..

Nieruchomość ta obciążona jest hipoteką kaucyjną do kwoty 1.360.000 zł. na rzecz Banku (...). z siedzibą w W. oraz hipoteką umowną łączną w kwocie 1.000.000 zł. na rzecz Polskiej Fundacji (...)

W dniu 24.04.2013r. U. B. darowała swojemu bratu, A. M. własność nieruchomości położonej we W. przy ulicy (...), a strony umowy oświadczyły, iż A. M. nie przejmuje do spłaty hipotek, którymi obciążona jest nieruchomość i z tego tytułu będzie odpowiadać tylko rzeczowo.

A. M. w tym samym akcie prawnym oświadczył, iż ustanawia na nabytej nieruchomości dożywotnią, bezpłatną służebność mieszkania na rzecz U. B. i J. B., a U. B. wyraziła na to zgodę. Strony oświadczyły, iż uprawnieni w ramach służebności korzystać będą z całego budynku mieszkalnego.

Dokonując analizy dokonanych ustaleń faktycznych na tle przepisów regulujących skargę pauliańską Sąd Okręgowy wskazał że dłużnicy U. i J. B., co przyznali, nie byli w stanie spłacać rat kredytu zaciągniętego u strony powodowej, bowiem popadli w kłopoty finansowe spowodowane problemami ich firmy (...) która ogłosiła upadłość w maju 2014 r. Przeciwno nim prowadzone są liczne postępowania egzekucyjne. W chwili dokonania darowizny przedmiotowej nieruchomości posiadali jeszcze gospodarstwo rolne w D., o pow. 6 ha, która to nieruchomość także obciążona była hipoteką na zabezpieczenie kredytu, na rzecz innego wierzyciela – (...). W dacie dokonania darowizny dłużnicy mieli zaciągnięty również kredyt z Funduszu (...) w kwocie 420.000 zł. Wierzytelność strony powodowej nie była zabezpieczona na majątku firmy dłużników i jednym majątkiem, z jakiego strona powodowa mogła egzekwować swoje wierzytelności, była darowana pozwanemu nieruchomości.

Za nieprzekonywujące uznał Sąd Okręgowy argumenty dłużników, darowizny dokonali w celu ochrony nieruchomości prze ustanowieniem na niej hipotek przez innych wierzycieli, a tym samym, iż nie działali ani z pokrzywdzeniem strony powodowej, której wierzytelność zabezpieczona była hipoteką na nieruchomości. Jak bowiem wynikało z zeznań dłużników motywem dokonania darowizny na rzecz pozwanego była chęć uniknięcia licytacji przedmiotowej nieruchomości a tym samym uniemożliwienie egzekucji z nieruchomości. Fakt pokrzywdzenia powodowego Banku zaskarżonej czynności potwierdza chociażby okoliczność, że jej nabywca J. M., w tym samym akcie notarialnym obciążył darowaną mu nieruchomość dożywotnim i bezpłatną służebnością na rzecz dłużników, polegającą na korzystaniu przez nich z całego budynku, co w okolicznościach ewentualnej sprzedaży licytacyjnej nieruchomości mogłoby mieć wpływ na jej cenę oraz możliwość znalezienia nabywcy, a tym samym na możliwość pełnego zaspokojenia wierzycieli. Jak dalej Sąd wskazał pokrzywdzenie wierzyciela z art. 527 § 2 k.c. na miejsce wtedy gdy wierzytelność nie może być zrealizowana bądź jej zrealizowanie opóźni się w czasie lub będzie utrudnione. Sami

dłużnicy potwierdzili, że ich zamiarem było uniemożliwienie, czy też przynajmniej opóźnienie egzekucji. Niewątpliwie też pomiędzy zaskarżoną czynnością darowizny i niewypłacalnością dłużników zachodzi związek przyczynowy, co przy dodatkowym braku obalenia przez pozwanego domniemania z art. 527 § 2 k.c., dawało podstawę do uznania iż wypełnione zostały przesłanki skargi pauliańskiej w stosunku do zaskarżonej czynności darowizny nieruchomości.

Za bezzasadny Sąd uznał przy tym zarzut pozwanego, iż przy istniejącej hipotece zabezpieczającej wierzytelność strony powodowej, zaskarżona czynność nie skutkowałą pokrzywdzeniem strony powodowej, mogącej w każdej chwili zaspokoić się z hipoteki. W ocenie Sądu na skutek darowania przedmiotowej nieruchomości przez dłużnika strona powodowa została pozbawiona możliwości wszczęcia postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikom ze wskazanej nieruchomości, a przy istnieniu hipoteki, zaspokojenie od dłużnika rzeczowego, nie tylko opóźni zaspokojenie wierzyciela ale także je utrudni na skutek ustanowienia służebności. Jednocześnie oddalając roszczenie uznanie za bezskuteczną w stosunku do strony powodowej umowy ustanowienia przez pozwanego na darowanej nieruchomości służebności osobistej na rzecz dłużników, Sąd Okręgowy stwierdził brak legitymacji biernej po stronie pozwanego, wskazując iż legitymację takową posiadają jedynie dłużnicy na rzecz których służebność została ustanowiona.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c.

Powyższy wyrok, w części uwzględniającej powództwo i rozstrzygnięcie o kosztach procesu (pkt I, III, IV) zaskarżył apelacją pozwany zarzucając:

- naruszenie przepisu art. 527 § 1 i 2 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie zaistnienia pokrzywdzenia wierzyciela w sytuacji, gdy zawarcie umowy darowizny w dniu 24.04.2013 r. do tego nie doprowadziło gdyż nieruchomość objęta księgą wieczystą KW nr (...) obciążona jest hipoteką umowną zabezpieczającą całość wierzytelności strony powodowej wynikająca z umowy kredytowej z dnia 19.06.2008 r., a ponadto gdy w dniu 22.01.2014 r. pozwany przed notariuszem złożył oświadczenie o dobrowolnym poddaniu się egzekucji,

- naruszenie art. 1000 § 1 k.p.c., przez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przyłączeniu własności wygasają wszelkie prawa i skutki ujawnienia praw i roszczeń osobistych ciężące na nieruchomości, a zatem nie można mówić o pokrzywdzeniu wierzyciela wskutek ustanowienia przez pozwanego na nieruchomości dożywotniej służebności mieszkania na rzecz dłużników.

W oparciu o przywołane zarzuty apelujący wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części przez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od strony powodowej kosztów postępowania, w tym kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Zagadnieniem istotnym w rozpoznawanej sprawie było rozważenie, czy zaskarżona czynność prawna darowizny opisanej nieruchomości przez dłużników osobistych strony powodowej J. B. i U. B. na rzecz pozwanego, która to nieruchomość obciążona jest min. hipoteką kaucyjną do kwoty 1.360.000 zł zabezpieczającą wierzytelność powodowego banku, uniemożliwiła lub też odwlekła możliwość zaspokojenia się wierzyciela, a tym samym, czy wykazana została w sprawie przesłanka pokrzywdzenia z art. 527 § 2 k.p.c. Sądowi Apelacyjnemu znany jest, przyjęty przez Sąd Okręgowy dla rozstrzygnięcia sprawy, wyrażany w orzecznictwie pogląd prawny, iż o pokrzywdzeniu w rozumieniu przywołanego przepisu, można mówić nie tylko w przypadku gdy dłużnik w następstwie zaskarżonej czynności staje się niewypłacalny lub niewypłacalny w wyższym stopniu, ale również gdy zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym znacznym nakładem kosztów i ryzyka. Z treści pozwu wynika, iż powodowy Bank dysponuje tytułem egzekucyjnym przeciwko dłużnikom, w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego wystawionego 06.12.2013 r. nr (...), który skierował z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności do Sądu Rejonowego, a po jej uzyskaniu zamierza dopiero złożyć wniosek a wszczęciu przeciwko dłużnikom egzekucji. Stan zadłużenia dłużników, na dzień wniesienia pozwu wynosił łącznie 723.303,25 zł z tytułu umowy kredytu mieszkaniowego (...)Uniwersalnego Kredytu Hipotecznego o nr (...), którego zabezpieczeniem jest hipoteka kaucyjna ustanowiona

na nieruchomości będącej przedmiotem kwestionowanej czynności, do kwoty 1.360.000 zł. Wartość darowanej nieruchomości niekwestionowana przez stronę powodową, ustalona została w umowie darowizny z dnia 24.04.2013 r., na kwotę 1.300.000 zł. Z ustaleń owych wynika zatem, iż dla dochodzenia spłaty należności od dłużników strona powodowa poniosła do chwili obecnej ewentualnie jedynie koszty związane z realizacją wniosku o nadanie klauzuli wykonalności BTE. Z treści pozwu wynika również, iż przeciwko dłużnikom osobistym Banku, posiadającym szereg zadłużeń prowadzone są liczne postępowania egzekucyjne, przy czym w toku sprawy strona powodowa nie wykazała, choć na niej obowiązek ten spoczywał po myśli art. 6 k.c., czy przy istnieniu wielości wierzycieli dłużników egzekwujących znaczne kwoty i kolejności zaspokojenia wynikającej z art. 1025 k.p.c., jej wierzytelność mogłaby zostać zaspokojona. Na marginesie przypomnieć trzeba, że po dokonanej zmianie art. 1025 k.p.c. z kwoty uzyskanej z egzekucji zaspokajają się w tej samej kategorii należności zarówno hipotecznie zabezpieczone jak i inne korzystającej z ustawowego pierwszeństwa. Oznacza to, że w podziale uzyskanej ceny uczestniczą, prócz wierzyciela pauliańskiego również pozostali wierzyciele osoby trzeciej w kolejności wynikającej z art. 1025 k.p.c. i 1026 k.p.c.

Na skutek dokonania przez dłużników osobistych darowizny na rzecz pozwanego nieruchomości strona powodowa, jako wierzyciel hipoteczny, nadal może egzekwować swą należność kredytową, z owej nieruchomości. Wprawdzie musi uzyskać dodatkowy tytuł wykonawczy, tym razem przeciwko pozwanemu jako dłużnikowi rzeczowemu, co wiąże się z dodatkowymi krokami prawnymi i kosztem opłaty, niemniej zauważyć należy, iż z ustaleń faktycznych sprawy nie wynika, iżby pozwany, nie kwestionujący swojej odpowiedzialności rzeczowej, posiadał jakiegokolwiek inne zadłużenie poza zadłużeniem wynikającym z hipotek ustanowionych na nieruchomości, co pozwala na przyjęcie istnienia pewniejszej możliwości spłaty należności strony powodowej. Potwierdza to porównanie wartości nieruchomości przyjętej w umowie darowizny na kwotę 1.300.000 zł i wysokości niespłaconego zadłużenia zabezpieczonego hipotekami tj. na rzecz strony powodowej w kwocie 723.303,25 zł i na rzecz Funduszu (...) w kwocie 420.000 zł. W ramach ewentualnie zatem prowadzonej egzekucji przeciwko dłużnikowi rzeczowemu, przy ograniczonej do drugiego z wierzycieli hipotecznych, ilości wierzycieli strona powodowa może uzyskać zaspokojenie nie tylko zaspokojenie swojej wierzytelności, ale również i ewentualnych kosztów jakie poniesie w związku z realizacją odpowiedzialności rzeczowej pozwanego, co pozwala na ocenę, iż w realiach rozpoznawanej sprawy dokonana czynność darowizny nieruchomości obciążonej hipoteką na rzecz strony powodowej dostatecznie zabezpieczają jej należność kredytową, w istocie nie krzywdzi wierzyciela.

Oceny tej nie zmienia również fakt dokonania przez pozwanego obciążenia nieruchomości ograniczonym prawem rzeczowym w postaci dożywotniej i bezpłatnej służebności mieszkania na rzecz dłużników osobistych. Czynność ta bowiem może w każdej chwili powodowy Bank zaskarżyć skutecznie, oczywiście po właściwym określeniu strony pozwanej. Słusznie przy tym, w kontekście wpływu ustanowienia służebności na decyzje potencjalnych nabywców licytacyjnych pozwany wskazuje na unormowanie zawarte w art. 1000 § 1 i 2 k.c., zgodnie z którymi to regulacjami służebność ustanowiona po wpisie hipoteki, z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności wygaśnie.

Z tych przyczyn, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok przez oddalenie powództwa.

O kosztach postępowania, w tym apelacyjnego, orzeczono stosownie do wyniku postępowania, na podstawie art. 98 i 108 § 1 k.p.c.